

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasi lo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 20.

Ljubljana, 15. vinotoka 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Prof. Fr. Orožen — Ljubljana: O zemljepisnem pouku. (Dalje in konec.) — E. Lah — Ljubljana: Šolstvo ljubljansko začetkom šolskega leta 1890/91. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblasti. — Književnost. — Naši dopisi: S Trate. — Iz novomeskega okraja. — Iz Sent-Jerneja — Z Dolenjskega. — Društven vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Listnica upravištva.

O zemljepisnem pouku.

XI. Zemljevidi v ljudskih šolah.

Kakor zajemamo v prirodopisnem pouku kjerkoli mogoče neposredno po prirodnih predmetih svoje nauke, tako nas tudi v zemljepijski uči bližnja okolica spoznavati prve pojmove. A to je samo zemlje jako jako majhen del, katerega moremo spoznavati iz svojega opazovanja. Kar pa je izven bližnje okolice, spoznavamo po zemljevidu, kateri nam podaja pravo in jasno sliko drugih delov zemeljske površine ter je podlaga in početek zemljepisnemu pouku.

„Samo dozdevno prazni zemljevidi se vtisnejo spominu“ pisal je A. pl. Humboldt ob neki priliki znamenitemu pedagogu v Lipsiji. Res mnogo v šoli uvedenih zemljevidov ima ta nedostatek, da so preobloženi z zemljepisnimi predmeti ter imajo preveč imen naznačenih. Posebno početnemu pouku namenjeni zemljevidi smejo le malo imen zaznamenovanih imeti in ta imena treba izbirati s posebno skrbnostjo. Preveč imen skazi splošni utisek in tudi ne služi učitelju, kateri se itak mora pripravljati za vsak pouk. Krajevna imena naj se tiskajo z malimi črkami,

da ne trpi vsled velikega tiska zemljevida slika v obče. Umestno je krajsanje imen, nikakor pa ne tiskanje samo početne črke; kajti to zapeljuje učence, da brezmiselno ugibljejo imena.

Pri vsej važnosti političnega zemljepisa se morajo izogibati šolski zemljevidi nakupičenju političnih mej, zaznamovanju sodnih in upravnih okrajev, ker tako nakopičenje kalí razločnost zemljevidovo. Tudi se politične razmere dostikrat spreminjajo, prirodni odnošaji pa ostanejo trajno jednaki in zatogadelj naj se zemljevidi posebno ozirajo na prirodne ali fizične odnošaje. Ljudski šoli namenjeni zemljevidi ne bi smeli dosti več obsezati nego kar je pouku na tej stopinji potrebno. Seveda tudi ne smemo pretiravati ter premalo ponujati učencu, kateri naj se rano privadi razumevati po zemljevidu podane raznovrstne prikazni.

Nastenski zemljevid mora služiti vsem učencem kot skupni nazorni predmet. Najlaže se ohrani pozornost vseh učencev in najbolj pospešujemo njih samodelavnost, ako naslanjamo pouk na nastenski zemljevid. Ker

so učenci v nižjih razredih še jako nespretni pri iskanji zemljepisnih predmetov na zemljevidu, služiti mora vsem tudi radi tega kot skupni opazovalni predmet nastenski zemljevid, kajti v njem najdejo učenci pravo podporo v zavedanju. Najprej morajo razumeti razlaganje na nastenskem zemljevidu in šele potem, ko so tu vso stvar dobro in hitro razumeli, najdejo s precejšnjo gotovostjo dotične predmete tudi na svojih zemljevidih ter razumejo pouk. — Ako se pa učitelj ne drži pri pouku nastenskega zemljevida, prepričal se bode kmalu, da posebno slabše učenci skušajo gledati v součenčev zemljevid, ker si ne vedó sami pomagati in ne morejo sami najti zemljepisnih predmetov. Še toliko vprašanj učiteljevih in ves njegov trud ne more odstraniti učencev negotovost v iskanji na zemljevidu. Vsi ti nedostatki pa odpadejo, ako stoji učitelj na strani nastenskega zemljevida ter vse zemljepisne predmete, o katerih govori, razločno na zemljevidu pokaže in tako učencu pomaga. Seveda mora učitelj poleg nastenskega zemljevida dobro poznati tudi učencev zemljevide, ker se ti mnogokrat ne ujemajo z nastenskim zemljevidom, in učitelj bi tedaj lahko govoril o stvaréh, katere učenci zamaň iščejo na svojih zemljevidih.

Nastenski zemljevidi imajo služiti tudi učitelju pri izpraševanju učencev. Gotovo pa ne moremo zahtevati od učenca, da se zaveda in spozna na nastenskem zemljevidu, če mu nismo vse prej natančno pokazali pri razlaganju. Nastenski zemljevid mora služiti tedaj vsekako skupnemu pouku.

Da se pa namen doseže, ustrezati mora nastenski zemljevid učnim svrham v ljudski šoli. Iz dobro rabnega šolskega zemljevida mora posneti učenec najvažnejše zemljepisne razmere ali neposredno ali vsaj po svojem duševnem naporu iz konvencionalnih znamenj v zemljevidu običajnih. Zemljevidi morajo biti tako jasno in razločno risani, da tudi v zadnjih klopéh sedeči učenci vse zemljepisne predmete natanko vidijo in razločujejo.

Važnejši nego učna knjiga je zemljevid in učitelj naj se pred zemljepisnim poukom

dobro pripravi na zemljevid. Predno začnemo poučevati kak zemljevid, vtisniti si moramo najprvo zemljevida merilo in konvencionalna znamenja. Znamenj razlaganje se nahaja običajno v kotu poleg merila ali pod merilom ali pa pod zemljevida napisom. Merilo nastenskim zemljevidom biti mora veliko, ináče trpi razločnost.

Tudi mora biti zemlje površina dobro in krepko upodobljena. Najbolje se rišejo tla z rujavo barvo, da so potlej učencu reke bolj razločne. Tudi mora biti jasno naznačeno rek omrežje, da pomnožuje zemeljske površine plastiko. Akopram nima zemljevid služiti kot kras šolski sobi, temveč samo kot učni pripomoček, bode vendar lepo izdelan zemljevid dobrodejno vplival na učence; kajti v lepih bojah krasno narisani zemljevid vzbudi v učencih večje zanimanje za zemljepisni pouk, nego priprosto na beli podlagi črno tiskani zemljevid.

Kar zahtevamo od dobrega nastenskega zemljevida, moramo v gotovih mejah tudi zahtevati od šolskih atlantov. Posebno ugajalo bi pouku, ako bi imeli atlanta posamezni zemljevidi jednako merilo. Kjer pa to ni mogoče, imeti bi morali saj taka merila, katera bi se dala lahko primerjati med seboj. Tudi naj ima vsak atlant poseben list z dotičnimi konvencionalnimi znamenji, ki bi učence napotil k razumevanju zemljevidov. Velike važnosti je tudi cena šolskim atlantom. Atlanti za ljudske šole so še zmirom razmerno predragi in zategadelj tudi še ne splošno v šolah uvedeni. Znameniti kartograf V. Haardt na Dunaji namerava poleg drugih tudi v slovenskem jeziku izdavatí šolske atlante po razmerno prav nizki ceni, da bode mogoče atlante za ljudske šole obligatorično uvesti. Za malo novčičev se bode dobil takov atlant, kateri pa bode imel kakor naravno samo zemljevide zemljepisnemu pouku na tej stopinji neobhodno potrebne.

Razvrstitev ljudski šoli neobhodno potrebnih nastenskih zemljevidov naj odgovarja zemljepisnega pouka sintetičnemu načinu. Videli smo že, kako se nariše šolske sobe načrt in tega obesiti moramo na steno, ko

so se učenci privadili risati tak načrt. Oporarja naj učitelj posebno na to, da se pri načrtu sedaj sledečih zemljevidih vedno bolj zmanjša merilo. Za početni pouk potrebujemo nadalje jeden zemljevid, kateri nam pred očuje šolski okoliš in drugega, kateri nam kaže šolski okraj (oziroma okrajno glavarstvo). Ker pa take zemljevide le redkokedaj dobimo tiskane, nariše naj učitelj sam če tudi bolj priprosto a prav razločno in jasno ta dva zemljevida.

Kronovine zemljevid bode v mnogih slučajih podlaga v razumevanje zemljepisnih

predmetov. Na novo vzeto tvarino primerjati moramo učencem že znanim krajem ter se zmirom ozirati na domačega kraja ležo. Zategadelj naj podërta učitelj na zemljevidu vsem prav očitvidno šolsko mesto; ako pa nima zemljevid šolskega mesta naznačenega, zaznamenuje ga naj učitelj na zemljevidu. Zraven že naštetih zemljevidov mora imeti vsaka ljudska šola še sledeče nastenske zemljevide: Avstro-Ogrsko, Evropo, Palestino in oba planigloba.

Prof. Fr. Orožen — Ljubljana.

Šolstvo ljubljansko začetkom šolskega leta 1890/91.

A. Srednje šole.

a) C. kr. gimnaziji. S pričetkom letošnjega šolskega leta je dobila Ljubljana dva gimnazijska zavoda: C. kr. višjo gimnazijo z nemškimi poučnim jezikom in slovenskimi paralelkami v nižjih razredih in pa slovensko nižjo gimnazijo. Oba zavoda obstojita iz 21 oddelkov, v katere se je vpisalo 922 učencev, in sicer na višji gimnaziji v I. razred (39 + 34), v II. (30 + 34), v III. (22 + 39), v IV. (29 + 39), v V. (47 + 46), v VI. (42 + 41), v VII. (60) in v VIII. (43); skupaj 575 dijakov; na nižji pa: v I. (67 + 67), v II. (41 + 41), v III. (45 + 45), v IV. (41) skupaj 347 dijakov. Na obeh zavodih skupaj poučuje mimo obeh ravnateljev 34 profesorjev. Na vsacih 26 dijakov pride tedaj po jeden profesor. Lani začetkom leta je štela gimnazija 887 učencev, tedaj 40 manj kot letos. V slovenske oddelke spodnjih razredov se je vpisalo 498 učencev, v nemške 120.

b) C. kr. realka. Zavod šteje letos že 10 oddelkov in 387 učencev, katere poučuje 19 učnih močij (na vsacih 20 učencev jedna). I. razred ima 114 (57 + 57), II. razred 87 (45 + 41), III. razred 85 (49 + 36), IV. razred 40, V. razred 24, VI. razred 17, VII. razred 20 dijakov. Lani se je vpisalo v c. kr. realko 366 učencev, letos ima torej ta zavod 21 učencev več, nego lani.

c) C. kr. pripravnici: za učitelje z 89 kandidati (34 + 26 + 11 + 18) v štirih let-

nikih; za učiteljice s 83 kandidatinjami (45 + 38) v dveh letnikih. Lani sta štela zavoda 73 kandidatov, oziroma 86 kandidatinj.

B. Ljudske šole.

1) Javne.

a) Prva mestna petrazredna deška ljudska šola z 8 oddelki, 9 učitelji* in 424 učenci, in sicer I. r. 63, II. r. 93, III. r. 105 (55 + 50), IV. r. 111 (56 + 55) in V. r. 53. Lani se je vpisalo v ta zavod 431 učencev, tedaj 7 več nego letos.

b) Druga mestna petrazredna deška ljudska šola z 10 oddelki, 11 učitelji in 559 učenci, namreč: I. r. 125 (62 + 63), II. r. 124 (65 + 59), III. r. 115 (63 + 52), IV. r. 116 (65 + 51), V. r. 79 (40 + 39). Lani je štela ta šola 586 učencev, tedaj 27 več nego letos.

c) Osemrazredna dekliška šola pri sv. Jakopu; 8 oddelkov, 9 učnih močij in 382 (55 + 73 + 75 + 66 + 38 + 30 + 29 + 14) učenk. Lani se je vpisalo v to šolo 345 učenk, tedaj 36 manj nego letos.

d) Mestna nemška deška ljudska šola: 3 oddelki, 5 učiteljev*) in 148 učencev, namreč: I. r. 58, v II. r. 90 (39 + 51). Lani se je 112 učencev vpisalo v to šolo tedaj 36 manj nego letos.

e) Mestna nemška dekliška šola: 6 oddelkov, 5 razredov, 7 učnih močij in 268

*) Povsod so prištetni tudi gg. kateheti.